
ПРОГЛААС

Издание на Филологическия факултет
при Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“

кн. 1, 2024 (год. XXXIII), ISSN 0861-7902

DOI: 10.54664/ARVO3812

ПРИ СЛОВОТО – НА СВЕТЛО И ТОПЛО IN THE PRESENCE OF WORDS – IN LIGHT AND WARMTH

Studia Philologica Universitatis Velikotarnovensis. При словото – на светло и топло.
Юбилеен сборник в чест на проф. д-р Радослав Радев 40/2 2021.
УИ: „Св. св. Кирил и Методий“, ISBN 2534-918X.

През 2022 г. в чест на 65-годишнината на проф. д-р Радослав Радев от печат излиза том 40/2 на *Studia Pilologica Universitatis Velikotarnovensis*, съставен по инициатива на катедра „Методика на езиковото и литературното обучение и литературознание“ на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“.

По думите на редакторите, които са и автори на включени в изданието научни статии, по този начин те *изразяват своето УВАЖЕНИЕ към изследователя с нестандартни идеи и разнообразни интереси, своята ПРИЗНАТЕЛНОСТ към колегата, готов винаги да помогне и да сподели опита си, своето ВЪЗХИЩЕНИЕ от преподавателя и учителя, вдъхновил с думите и делата си много студенти и учители, своята ОБИЧ към приятеля – искрен и в добро, и в зло.*

Текстовете в сборника са изключително разнообразни – така, както са разнообразни и научните интереси на самия юбиляр – методист и литературовед, енциклопедист и литературен историк, изкушен от багрите на българското изкуство и народопсихология, от необятните дебри на културологията и етнографията.

Научното творчество на Радослав Радев наброява над 300 заглавия – монографии, учебници и учебни помагала, енциклопедични сборници, студии, статии, рецензии, предговори, послесловии, представяния на художници и изложби, множество заглавия в съавторство.

Публикуваните към момента на създаването и издаването на том 40/2 на *Studia Pilologica Universitatis Velikotarnovensis* авторски текстове могат да бъдат проследени в специално обособения дял „Библиография“, съдържащ и хронологично-азбучен списък с интервютата, които проф. д-р Радослав Радев е давал през годините.

Авторите на поместените в изданието статии са едни от най-разпознаваемите и утвърдени имена от полето на литературознанието, фолклора, лингвистиката и методиката на езиковото и литературното обучение.

„И защото се чувстваме добре в неговата компания“, научните трудове са представени редом с творчески посвещения, спомени и есеистични текстове на професор Радев, „разкриващи нестандартното му мислене и усет за словото. Когато ги четеш, искреността на автора те завладява, а на душата ти става топло, светло и уютно“. По този начин е съградена неделимата цялост на сборника, подчинен на дълбокото уважение към труда и личността на Радослав Радев, което изпитват всички – изследователи, редактори, издатели, приятели. Както той осъществява своето „Пътуване във времето чрез себе си“, така и ние трябва да „пътуваме“ из сборника чрез него. А той ще ни чака да се завърнем. Търпеливо. И ще се усмихва – благ, искрен, близък.

Научните трудове в изданието са разпределени в два дяла – литературоведски и езиковедски изследвания и методически изследвания.

Първата част се открива с „Мигът“ и *съвършената мяра* за красиво съществуване. Миговете на страдание и подвизите на софийските мъченици от 16. в. читателят може да проследи в

обстойната статия на Анчо Калоянов със заглавие „Софийските мъченици от XVI в. като продължение на „Плана Кантакузин“. В „Календарният преход като „подновяване на брака“ в българската фолклорна балада „Слънчева женитба“ на Тодор Моллов узнаваме за различните инварианти на песента, свързани с митологичните отношения между Слънцето и Луната. Томът продължава с научно изследване на Виолета Русева – „Символисти: авангардисти – книги: илюстрации“ – с фокус емблематични за 20-те години на миналия век книги, техните корични изображения, първи издания и илюстрациите към тях, функциониращи като своеобразен визуален метаезик. Сетне изкушените могат да се запознаят с биографията и съвместното творчество на двама съвременни български автори от Бесарабия, представени от Елена Налбантова („Бесарабските хроники на Анна Малешкова и Николай Куртев“). Антония Велкова-Гайдаржиева разгръща познанията на читателя относно софийската тема в творчеството на Вазов в контекста на идейния сблъсък между Светлозар Игов и Любомир Левчев („Към „софийския роман“ на Иван Вазов“). В „Характерология на българския смях“ на Владимир Донеv авторът анализира три от петте тома на колосалния труд на проф. Радослав Радев, посветен на българската смехова култура, оценявайки ги като *начинание без еквивалент в нашата литературоведска наука и културология*. Нататък се зачитаме в „Наивистичните небивалици на Йордан Радичков“ от Деница Астахова. В статията изследователката експлицира близостите между инситното изкуство и поетиката на автора. Повече за притчата „Тъжната патица“ на Станислав Стратиев и за това как тя се възприема като иронична алегория на миналото, можем да научим от задълбочения анализ на Румен Горанов („Притчата за бялата патица“). Първата част на тома се закрива с изследването на Мария Илиева „Българското езиково съзнание между ДОМ и КЪЩА“, чрез което проследяваме разликите между двата концепта, употребите на назоваващите ги лексеми и нуждата от преосмислянето на речниковите им значения.

Втората част на том 40/2 („Методически изследвания“) се разгръща плътно под ароматичната упойваща мъдрост на Радослав Радев в „Кафето на учителя“. Следващите два текста (логично) коментират актуалната нормативна уредба. „Новите учебни програми по литература: предизвикателства и възможности“ с автор Адриана Дамянова се концентрира върху трудностите и хоризонтите, които нормативните документи очертават пред педагогическите специалисти. „Учебните програми по литература тридесет години по-късно“ на Владимир Атанасов, от своя страна, предлага съпоставителен преглед на документите от последните три десетилетия. Основен акцент на статията е анализът на връзката между настоящите образователни политики и изготвянето на учебните програми, в резултат на който авторът извежда (както самият той ги нарича) „парадоксални несъответствия“. Соня Райчева поддържа с лекота читателския и/или изследователския интерес с „Учителят днес в търсене на смисъл“, сама търсеща неотложни решения на назрели въпроси в процеса на обучението по литература, оглеждайки се о широтата и съизмервайки се с дълбината на научните постижения и приноси на Р. Радев. В следващите редове Теменуга Тенева ни предоставя „един сквилион“ отговори на въпроса „Как е най-добре да обучаваме българския ученик?“. Статията „Един сквилион“ отговори – методическият въпрос и неговите решения в обучението (по литература). (Упражнение за улеснение)“ предлага и добре аргументиран обобщен списък на причините за задните позиции на България според изследването PISA. „Номo ludens и фолклорен/традиционен календар“ на Красимира Танева е статия, в която авторката представя два варианта за използване на симулационна игра в часовете по литература за 5. клас, свързани с темата „Великден“, като се опира на теоретични възгледи на Радослав Радев, Тодор Иванов Живков, Михаил Арnaudов и Румяна Йовева. Текстът „За образователното взаимодействие между две изкуства“ на Георги Терзиев обобщава близо двадесетгодишен опит в изследването на паралелите между изобразителното изкуство и литературата. Нататък се зачитаме в „Нужни ли са тестовите задачи със свободен отговор на обучението по литература в средното училище?“ на Татяна Ангелова – статия, в която авторката излага своето категорично становище по въпроса, оглеждайки внимателно и коментирайки и двата възможни отговора. В „За текста в обучението по български език“ Фани Бойкова обръща внимание на ролята на художественото слово и неговите прагматични особености в процеса на обучението по роден език. Още за културологичната функ-

ция на текста и за езиковото обучение като културен код можем да научим от изследването „Текстът като средство за овладяване на култура и ценности“ на Димка Димитрова. Следващата статия във втория дял е на Силвия Великова и се отнася до понятията като *импровизация, спонтанност, интерпретация, креативност* в контекста на езиковото обучение („Импровизация и структура в езиковото обучение“). Една от цитираните концепции за „спонтанност“ е на Радослав Радев, който *събужда интереса към спонтанността (...) и разкрива нейната роля за активирането на читателя в литературното обучение*. Заключителното методическо изследване е с автор Янка Коева. То носи заглавието „Език и култура в класната стая“ и предлага по-нестандартната концепция за класната стая като *елемент на културата*.

Тръгваме из спомените и посвещенията в сборника. По съвет на Радослав Радев („Пътването и завръщането“) сме взели чантите си и сме ги напълнили със себе си, за да даряваме по пътя си душа. За да се насладим на завръщането. Пръв ни посреща (или изпраща) Сава Василев – „За методиката на разпознаването и трите реки в живота на Радослав Радев“. Прием и от трите. И си стягаме цървулите. Последващите „Щрихи към едно литературно и житейско приятелство“ с бързо движение на словесната четка нанася Божидар Богданов. За да помним, че „Светът се ражда бял...“. И „после идва вълнението“ („Световъртеж“ – Б. Богданов). Пътването продължава... „Над Янтра съм. Оглеждам се в града / и той във мене също се оглежда / като амфитеатър на духа, / във който съм пробудена надежда“ („На Радослав“ – Владимир Стоянов). Пред нас внезапно застава пътник без крайна спирка – „Вампир“ на Душко Крстевски. Може би иска да поговорим... Денят преваля. До нас присяда Койка Попова и ни разказва за „Проф. Радослав Радев и неговият учебник по методика“, за неговите *словесни картини, пълни със знание, смях, интерес*, където той *слага цветове, цветя, музика, игра, за да се чувстват учениците (...) откриватели на красивото в света*. Към нас се присъединява Светозар Любомиров, за да ни припомни, че *да се чете задълбочено и аналитично, не означава да се изостави искрената и спонтанна радост от общуването с творбата* („За радостта от четенето и преподаването“). На изпроводяк Грациела Солакова, вдъхновена от разговори с проф. Радев, ни предава поредна мъдрост с „Ако децата не разберат, че ги обичаме, никаква реформа в училище няма да ни помогне... (Разговор с проф. Радослав Радев дни преди литературната конференция в Силистра)“. Оквиваме, че в края на пътя торбите ни са по-пълни, но не натежават. Станали сме *съмишленици*. Усетили сме топлината на неговото и нашето слово. И тръгваме обратно.

На многая лета, професор Радев!

Анна Коцева*

* **Анна Коцева** – ас., катедра „Методика на езиковото и литературното обучение и литературознание“, Филологически факултет, Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“, a-nenova@ts.uni-vt.bg; <https://orcid.org/0009-0006-8108-8498>.